

כיד הדמיון

דמיון במשמעויות אלו הוליד צירופים כגון 'דמיון פורה', 'כיד הדמיון הטובה' ואף את הפועל **דַּמְיֵן**.

דבר שהוא למראית עין בלבד מכונה **מְדַמָּה**, כגון 'שבר מדומה', 'מציאות מדומה'. משמעות קרובה יש למילה **דְּמָה** ('מבחן דמה', 'תרופת דמה') שביצירתה חברו יחד משמעותו של השורש העברי עם דמיון הצליל למילה הלועזית **dummy**.

דְּמוּי הוא אמצעי ספרותי שבו משווים במפורש דבר אחד לדבר אחר כדי להדגיש תכונה מסוימת שלו: 'עקשן כפרד', 'מתוק כדבש'. בהקשרים אחרים **דְּמוּי** הוא הדרך שבה תופסים משהו או משהו: "יש לו דמיון של מורה קשוח". משמעות דומה יש למילה **תְּדַמִּית** בתחום הפסיכולוגיה: 'תמונה המצטיירת במוחנו ואינה מתאימה בהכרח למציאות'. לעתים קרובות מדובר בדרך שבה האדם תופס את עצמו או את גופו. המילה **תְּדַמִּית** חודשה לראשונה תמורת 'שבלונה' (במילון למונחי הקדרות של ועד הלשון משנת תש"י, 1950), ובמשמעות זו היא חיה עד היום בתחום התפירה. מכאן שם המקצוע **תְּדַמֵן** או **תְּדַמִּיתָן** – האדם המכין את התדמיות (מודלים). בהקשרים אחרים **תְּדַמִּיתָן** הוא יועץ לעיצוב תדמית של אדם או של עסק.

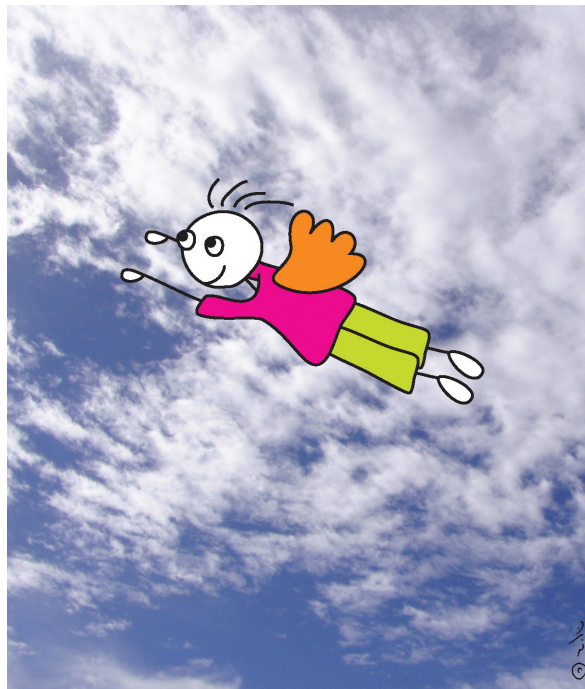
עוד שני חידושים נוצרו מן השורש דמ"י: **הַדְּמִיָּה** היא סימולציה – חיקוי התנאים של מצב אמתי לשם תרגול, ומכאן גם **מְדַמָּה** (סימולטור). המונח

דְּמוּת יוחד ל-**imagining**: הפקת דמויות באמצעים שונים והטלתה על גבי מרקע או צג. הדימות משמש הרבה באבחון רפואי, כגון רנטגן, טומוגרפיה ממוחשבת (CT) ודימות על-שמעי (אולטרה-סאונד).

ברבות השנים הוליד השורש המקראי דמ"י מילים שאנשים שחיו בתקופת התנ"ך לא יכלו לדמיין.

הפעם נצא לטיול לשוני במחוזות הדמיון. המילה **דְּמִיּוֹן** שייכת למשפחת מילים מגוונת שראשיתה בתנ"ך. הפועל המקראי **דָּמָה** מציין שוויון וקרבה בין דברים: "זאת קוֹמְתָה דְּמָתָה לְתִמְרָה" (שיר השירים ז, ח). פועל מקראי נוסף הוא **דָּמָה** שפירושו הֶשְׁוֶה: "לְסִטְתִּי בְּרַכְבֵּי פְרָעָה דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי" (שיר השירים א, ט), "לְמִי תְּדַמְיוּנִי וְתִשְׁוֶו" (ישעיהו מו, ה). פועל זה משמש בתנ"ך גם במשמעות 'תיאר לעצמו', ומכאן 'קָשַׁב' ו'תכנן': "אֵל תְּדַמֵּי בְּנַפְשְׁךָ לְהַמְלִיט בֵּית הַמֶּלֶךְ מִכָּל הַיְהוּדִים" (אסתר ד, יג). בימינו הפעלים **דָּמָה** ("היא דמתה מאוד לאמה") ו**דְּמָה** (בנפשו) משמשים בעיקר בלשון הספרותית. לעומתם רגילים מאוד **דְּמוּמָה** (צורת ההווה של **דָּמָה**) ו**וַנְדַמָּה** (צורת הווה בבניין נפעל) כגון "נדמה לי".

את המילה **דְּמוּת** אנו פוגשים כבר בפרק הראשון של ספר בראשית: "נִעְשָׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ" (פסוק כו). **דְּמוּת** היא 'צורה הדומה לדבר', וכן 'מראָה' ו'תבנית'. בהקשר של עדות על ראיית הירח מסופר במשנה שלרבן גמליאל הייתה "**דְּמוּת** צורות לבנות", כלומר ציורים של מצבים שונים של הירח, "שבהן מראה את ההדיוטות ואומר הכזה ראית או כזה?" (ראש השנה ב, ח). בימינו המילה **דְּמוּת** משמשת בעיקר ביחס לבני אדם או יצורים חיים אחרים במשמעויות מגוונות. המילה **דְּמִיּוֹן** עצמה באה בתנ"ך רק פעם אחת – "**דְּמִיּוֹנֵךָ** כְּאַרְיֵה יְכֻסּוּף לְטְרוּף" (תהלים יז, יב),

ונראה שביסודה היא נרדפת ל**דְּמוּת**. משמעותה זו קרובה לאחת ממשמעויותיה בימינו: היותו של דבר דומה לדבר אחר, כגון "יש ביניהם דמיון רב". משמעות אחרת של המילה **דְּמִיּוֹן** הוריש לנו לשון הפילוסופיה והמחשבה של ימי הביניים, והיא 'הכווח לצייר במחשבה דברים שאינם במציאות' (המכונה גם **הכווח המְדַמָּה**). פרי מחשבתו של כוח זה נקרא גם **דְּמִיּוֹן**, ובייחוד בצורת הרבים **דְּמִיּוֹנוֹת** ("יש לו חלומות ודמיונות").